

Krzysztof Firlej

Akademia Ekonomiczna w Krakowie

**ANALIZA PROSPEKTYWNA SEKTORA AGROBIZNESU
W ASPEKCIE ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH**

*PROSPECTIVE ANALYSIS OF AGRIBUSINESS SECTOR
IN THE LIGHT OF AGRICULTURAL AREAS DEVELOPMENT*

Słowa kluczowe: agrobiznes, analiza, sektor, rozwój, subsystem, konkurencyjność

Key words: agribusiness, analysis, sector, development, subsystem, competitiveness

Synopsis. Podjęto problematykę analizy prospektywnej sektora polskiego agrobiznesu, która ma na celu zobrazowanie jego stanu i możliwości funkcjonowania na arenie międzynarodowej w początkowej fazie członkostwa naszego kraju w Unii Europejskiej. Szczególny nacisk położono na zaprezentowanie atrakcyjności badanego sektora dla aktualnie funkcjonujących w nim przedsiębiorstw i potencjalnych inwestorów, którzy będą w przyszłości stanowić o jego rozwoju. Podjęto również próbę modyfikacji dotychczasowego składu subsystemów sektora.

Wstęp

Pozycja strategiczna polskiego sektora agrobiznesu jest ukształtowana historycznie. Inaczej wygląda ujęcie perspektywy strategicznej, która oznacza możliwe do wyznaczenia stosunki pomiędzy potencjałem przedsiębiorstw agrobiznesu, a potencjałem otoczenia w przyszłości. Za punkt wyjścia tworzenia perspektywy strategicznej sektora przyjmuje się aktualną jego pozycję (stosunek obecnego potencjału przedsiębiorstw do obecnego potencjału otoczenia) i założenia stratega co do przyszłego potencjału otoczenia.

Pozycję sektora agrobiznesu można ustalić przez sporządzenie analizy ekonomicznej, która dostarczy informacji na temat szans i zagrożeń związanych z dynamiką rozwoju sektora, stosunkami z dostawcami i klientami, a przede wszystkim zachowań konkurentów lub pojawienia się nowych uczestników w sektorze. Analiza sektora pozwoli ocenić obecną i przyszłą jego atrakcyjność oraz ryzyko związane z przebywaniem lub wchodzeniem do niego [Gieraszevska 1997]. Dokonując analizy sektora agrobiznesu należy uwzględnić ogólny stan gospodarki narodowej, która warunkuje pod względem makroekonomicznym jego funkcjonowanie. Inaczej mówiąc globalna kondycja gospodarcza kraju wyznacza aktualne i perspektywiczne możliwości względem rozwoju sektora agrobiznesu. Aby dogłębnie ocenić stan i perspektywy rozwoju sektora agrobiznesu w Polsce należy również za pomocą kryteriów ilościowych ocenić jego podstawowe dane, takie jak: rentowność, wielkość i dynamikę sprzedaży, wielkość i zmiany zatrudnienia, inwestycje, poziom koncentracji, udział w imporcie. Celem dokonanej analizy sektora będzie odpowiedź na następujące pytania:

1. Jaki jest stan obecny, organizacja i skład polskiego agrobiznesu?
2. Jaka jest atrakcyjność badanego sektora dla aktualnie funkcjonujących w nim przedsiębiorstw i potencjalnych inwestorów?
4. Jakie są szanse i zagrożenia rozwoju sektora?
5. Jak kształtuje się konkurencyjność?

Odpowiedź na postawione powyżej pytania umożliwi zobrazowanie poziomu rozwoju polskiego sektora agrobiznesu oraz może w wymierny sposób przyczynić się do zbudowania lub skorygowania strategii rozwojowej przez klientów oraz dostawców zamierzających długotrwale w nim funkcjonować.

Atrakcyjność badanego sektora agrobiznesu dla aktualnie funkcjonujących w nim przedsiębiorstw i potencjalnych inwestorów

Badając sektor agrobiznesu pod względem atrakcyjności, dokonano analizy retrospektywnej z zaznaczeniem, że jest to jedynie opis jego funkcjonowania i panujących w nim uwarunkowań. Analiza retrospektywna stanowi podstawy do projektowania przyszłych zachowań konkurencyjnych i nie zawsze jest przydatna w rozwiązywaniu oraz modyfikacji problemów w przyszłości [Fudaliński 2002]. Badanie sektora agrobiznesu w ujęciu retrospektywnym może przyczynić się do tworzenia jego charakterystyki w ujęciu periodycznym, gdyż poszczególne jego branże, chociaż nie zawsze ulegają modyfikacjom zgodnie z charakterystykami opartymi na danych historycznych, to jednak ignorowanie tych prawidłowości jest niewłaściwe. Struktura i funkcjonowanie sektora polskiego agrobiznesu została ukształtowana historycznie, przechodząc kolejne okresy w powojennej gospodarce. Sektor w gospodarce scentralizowanej był nazywany systemem gospodarki żywnościowej, gospodarką wyżywieniową, gospodarką rolno-żywnościową, kompleksem rolniczo-przemysłowym, agrokompleksem. Wówczas był to dobrze zorganizowany kompleks gospodarki żywnościowej (pojęcie bezpośrednio poprzedzające agrobiznes), który oznaczał powiązanie ze sobą ogniw gospodarki narodowej bezpośrednio lub pośrednio uczestniczących w wytwarzaniu i dystrybucji żywności [Woś 1998]. Sektor gospodarki żywnościowej obejmował produkcję rolniczą, nierolniczą produkcję żywności (rybołówstwo), przemysł spożywczy, przemysły zaopatrujące rolnictwo oraz przemysł spożywczy w środki produkcji, obrót produktami rolnymi i gotową żywnością, usługi dla rolnictwa, instytucje infrastruktury technicznej obszarów wiejskich oraz te branże przemysłu, które w sposób znaczący związane były z funkcjonowaniem rynku rolnego.

Moment przyjęcia przez nasz kraj systemu gospodarki wolnorynkowej oraz przejmowanie wzorców zachodnich oznaczał powolne akcentowanie aspektów biznesowych i rynkowych w funkcjonowaniu kompleksu gospodarki żywnościowej. Powoli upowszechniło się pojęcie agrobiznesu, który stanowi obecnie wyodrębniony subsystem gospodarki narodowej i jest jej długotrwałym produktem rozwoju, a zwłaszcza tych jej gałęzi, które zawsze były związane z wyżywieniem. Sektor agrobiznesu w polskiej gospodarce jest obecnie kombinacją pionowo ze sobą zintegrowanych operacji i procesów gospodarczych, które bezpośrednio i pośrednio związane są z wytwarzaniem i dystrybucją żywności. Również dzisiaj należy zauważyć, że sektor agrobiznesu nie stanowi arytmetycznej sumy wyodrębnionych działów (gałęzi) gospodarki narodowej, lecz jest systemem wzajemnych zależności pomiędzy tymi ogniwami gospodarki narodowej, które z produkcją żywności są związane bezpośrednio lub pośrednio. Porównując obie definicje, kompleksu gospodarki żywnościowej i sektora agrobiznesu, dochodzimy do konkluzji, że mają one ze sobą wiele tych samych cech, a jedynie sektor gospodarki żywnościowej ewoluuje w kierunku biznesowym i zgodnie z tą koncepcją powinien wzorem wysoko rozwiniętych krajów być rozwijany. Sektor polskiego agrobiznesu może być obecnie szeroko modyfikowany i projektowany, gdyż nasz kraj znajduje się w początkowej fazie funkcjonowania wśród państw członkowskich Unii Europejskiej. Zdarzenia przeszłe, które kształtowały polski sektor agrobiznesu są jednym z czynników wyznaczających jego projekcję, niemniej nie mogą w prosty sposób ekstrapolować jego przyszłości. Odnosi się to do wszystkich podsystemów polskiego agrobiznesu oraz całego jego otoczenia, które kształtują jego stan i wzajemne zależności zachodzące pomiędzy nimi.

Konkurencyjność sektora polskiego agrobiznesu

Oceniając sektor polskiego agrobiznesu w początkowym stadium funkcjonowania w strukturach Unii Europejskiej należy ustosunkować się do tego zagadnienia wieloaspektowo. Sektor agrobiznesu musi być zdiagnozowany we wszystkich jego subsystemach według kryte-

Tabela 1. Analiza ekonomiczna podsystemów agrobiznesu – szanse i zagrożenia rozwoju w ujęciu prospektywnym

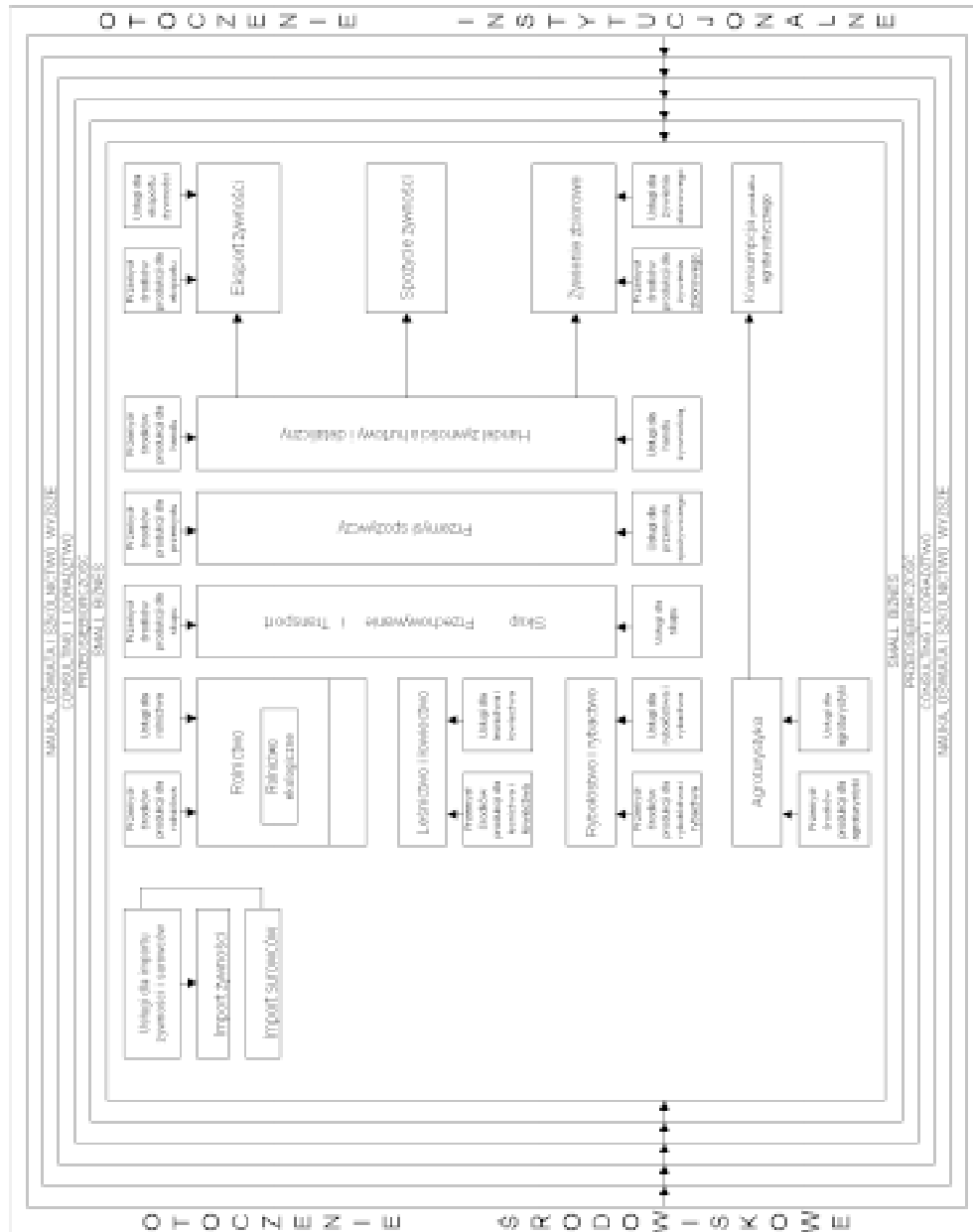
<p>I. Rolnictwo: Utrata wschodnich rynków zbytu, wysokie koszty restrukturyzacji i modernizacji oraz poprawy struktury agrarnej, generacyjna ciągłość prowadzenia gospodarstw rolnych, limity produkcji, słaby system interwencjonizmu państwowego.</p> <p>II. Rolnictwo ekologiczne: Początkowe stadium rozwoju rynku produktów ekologicznych, słabe możliwości przebicia produktów ekologicznych na rynek żywności, brak percepcji przez konsumentów atrybutów handlowych żywności ekologicznej [Pilarski 2003], niskie ceny produktów żywnościowych.</p> <p>III. Leśnictwo i łowiectwo: Dewastacja środowiska przyrodniczego, braki w koordynacji prac na rzecz Lasów Państwowych, braki w samowystarczalności firm leśnych oraz uregulowaniach prawnych, ekonomicznych i organizacyjnych [Radwan 2004].</p> <p>IV. Rybołówstwo i rybactwo śródlądowe: Niski kapitał firm przetwórczych i słaby stan sanitarny, utrzymuje się niskie spożycie ryb i produktów rybnych, limity połowowe, ograniczone zasoby biologiczne mórz, zależność od przyrody, klimatu i środków produkcji, niskie ceny importowanego surowca rybnego.</p> <p>V. Skup surowców rolnych, ich przechowywanie i transport: Rezygnacja detalistów z pośrednictwa handlu hurtowego, brak profesjonalnego hurtu rolno-spożywczego, zaostrożenie uregulowań formalno-prawnych, rozdrabnianie sieci handlowej, brak właściwej organizacji handlu hurtowego, lokalizacji aukcji i giełd towarowych.</p> <p>VI. Przetwórstwo pierwotne surowców rolniczych i przemysł spożywczy: Zła sytuacja finansowa zakładów przetwórstwa spożywczego, zmniejszanie się opłacalności produkcji, duże rozproszenie przetwórstwa owoców i warzyw, tani import surowców rolnych, wysokie koszty maszyn i urządzeń dla przetwórstwa rolno-spożywczego.</p> <p>VII. Przemysły wytwarzające środki produkcji dla rolnictwa: Import maszyn używanych, mała skala produkcji w gospodarstwach rolniczych, wzrost cen środków produkcji, brak skłonności do inwestowania w drogi sprzęt, niska jakość i niezawodność maszyn produkowanych w kraju, wydłużenie okresu eksploatacji maszyn.</p> <p>VIII. Przemysły produkujące środki produkcji dla przemysłu spożywczego: Mała skala produkcji, spadek popytu krajowego na produkty pochodzenia rolniczego i spożywcze, niska konkurencyjność maszyn krajowych, import maszyn i urządzeń, niska wydajność pracy, niski poziom popytu, zadowolenie z osiągniętego status quo.</p> <p>IX. Usługi: Wzrost cen usług, niska ich trwałość, świadczanie przez osoby niewykwalifikowane, brak odpowiedniego poziomu ich jakości, niski poziom zainteresowania poszerzaniem ich różnorodności, brak zgodności realizacji usług z potrzebami klientów.</p>	<p>I. Rolnictwo: Opracowanie i zatwierdzenie ogólnie zaakceptowanego programu rozwoju rolnictwa [Kozuch 2001], podnoszenie poziomu zarządzania jakością w produkcji rolniczej [Korc 2003], rozwój rolnictwa ekstensywnego, bardziej naturalnego, wzrost nakładów na badania rolnicze.</p> <p>II. Rolnictwo ekologiczne: Na obszarach chronionych jest to rodzaj rolnictwa predysponowanego do rozwoju, jako podstawowy typ produkcji rolniczej [Siekierski 2000], propagowanie spożycia zdrowej żywności, dofinansowywanie produkcji ekologicznej i ekologicznego prowadzenia gospodarstwa rolnego.</p> <p>III. Leśnictwo i łowiectwo: Wzrost lesistości na terytorium Polski, odnowienie zalesienia, poprawki, uzupełnienia i dolesienia, pielęgnowanie lasów, przewartościowanie celów gospodarki leśnej z orientacją surowcową na ekologiczną, racjonalna produkcja drewna i wykorzystanie zasobów naturalnych.</p> <p>IV. Rybołówstwo i rybactwo śródlądowe: Szybka i dokładna restrukturyzacja i modernizacja firm rybackich [Marciniak 2004], wsparcie środkami unijnymi, regulacje ilościowe floty rybackiej względem możliwości eksploatowanych łowisk, działania innowacyjne, poprawa infrastruktury portów rybackich.</p> <p>V. Skup surowców rolnych, ich przechowywanie i transport: Analiza rynków branżowych w zakresie współpracy z producentami i detalistami, zwiększanie zasięgu działania jednostek handlu hurtowego [Urban 1995], zmniejszanie marż hurtowych, udzielanie kredytów kupieckich, konfekcjonowanie towarów.</p> <p>VI. Przetwórstwo pierwotne surowców rolniczych i przemysł spożywczy: Produkcja produktów o wyraźnym smaku i zapachu, produktów wyjątkowych, małych porcji i jednostkowych opakowań odpowiadających potrzebom [Rejman 2004], dostosowanie poziomu polskiego przetwórstwa żywności do wymogów unijnych.</p> <p>VII. Przemysły wytwarzające środki produkcji dla rolnictwa: Poprawa stanu mechanizacji i modernizacja gospodarstw rolnych [Pawlak 2004], ożywienie na rynku maszyn rolniczych, unowocześnianie środków produkcji, poprawa koniunktury w całej gospodarce i rolnictwie, poprawa sytuacji finansowej rolników.</p> <p>VIII. Przemysły produkujące środki produkcji dla przemysłu spożywczego: Modernizacja i unowocześnianie parku maszynowego, poprawa sytuacji finansowej podmiotów gospodarczych wytwarzających środki produkcji dla przemysłu spożywczego, szukanie nowatorskich rozwiązań, ożywienie na rynku produkcji środków produkcji.</p> <p>IX. Usługi: Znaczny wzrost zapotrzebowania i wydatków na usługi (związane z prowadzeniem działalności gospodarczej i osobiste) ludności zamieszkującej tereny wiejskie. Powiększenie obszaru dla rozwoju usług finansowych i gastronomicznych.</p>
---	---

c.d. tabeli 1.

<p>X. Handel żywnością – hurtowy i detaliczny: Wzrost kosztów sprzedaży produktów spożywczych przez hurtowników, zmniejszenie importu i eksportu, spadek popytu krajowego, brak zainteresowania zdobywaniem nowych rynków zbytu, brak kapitału, brak liberalizacji w handlu światowym, mała kontraktacja.</p> <p>XI. Agroturystyka: Brak zainteresowania rozwojem terenami wiejskimi, wysokie obciążenia podatkowe, konkurencyjna zagraniczna oferta turystyczna, ubóstwo społeczności wiejskiej, oferowanie niepełnego i na niskim poziomie produktu turystycznego, brak środków finansowych na inwestycje.</p> <p>XII. Small biznes i działalność pozarolnicza: Nierównomierny rozwój poszczególnych ogniw uczestniczących w wytwarzaniu i przetwarzaniu żywności oraz ogniw wytwarzających inne produkty i usługi, duża konkurencja ze strony zagranicznych producentów, niskie dochody osiągane z produkcji.</p> <p>XIII. Edukacja i oświata rolnicza: Słaba orientacja w możliwościach podnoszenia kwalifikacji i umiejętności, brak popularyzacji potrzeby krzewienia wiedzy i oświaty, ograniczona ilość środków finansowych przeznaczonych na oświatę, rozbieżności pomiędzy kierunkiem wykształcenia i wykonywaną pracą.</p> <p>XIV. Consulting i doradztwo: Niewielki zakres pomocy członkom społeczności lokalnych w rozwiązywaniu problemów środowiskowych poprzez zaplanowane szkolenie [Kania 2003], braki w tworzeniu zespołów multidyscyplinarnych, brak uwzględniania doradztwa we wszystkich ogniwach agrobiznesu.</p> <p>XV. Badania naukowe: Brak aktywnego oddziaływania osób zainteresowanych na rodzaj wykonywanych badań i doradztwa rolniczego, brak odpowiedniego przygotowania względem spożytkowania zdobyczy naukowych i nowych rozwiązań technicznych, brak wystarczających środków finansowych na badania.</p> <p>XVI. Przedsiębiorczość i działalność zespołowa: Uwarunkowany historycznie brak chęci zrzeszania się rolników i nawiązywania kooperacji w zakresie produkcji rolnej, tworzenie obrazu „spótek” jako przedsięwzięcia wysoce ryzykownego, brak umiejętności nawiązywania efektywnych form kooperacji.</p>	<p>X. Handel żywnością – hurtowy i detaliczny: Nowe możliwości eksportowe na rynku Unii Europejskiej, duża pojemność rynków wschodnich, instrumenty pomocy finansowej, ubezpieczenia i gwarancje, wzrost międzynarodowego podziału pracy i intensywności powiązań gospodarczych, zdobywanie nowych rynków zbytu.</p> <p>XI. Agroturystyka: Krzewienie mody na agroturystykę, turystykę aktywną i ekologię, uwzględnianie agroturystyki w strategii rozwoju regionów, promocja produktu agroturystycznego przez gminy, czerpanie korzyści z wzorców zagranicznych i ich naśladowictwo, integracja środowiska wiejskiego.</p> <p>XII. Small biznes i działalność pozarolnicza: Tworzenie korzystnych warunków i ograniczanie kosztów działalności gospodarczej, zacieśnianie związków pomiędzy podmiotami gospodarczymi w integracji pionowej i poziomej, podejmowanie współpracy i unowocześnianie warunków działalności gospodarczej.</p> <p>XIII. Edukacja i oświata rolnicza: Szczegółowe dopasowanie programów i zakresu nauczania do lokalnie lub regionalnie występujących potrzeb w zakresie nauczania, możliwość doskonalenia i podnoszenia kwalifikacji pracowników przedsiębiorstw uspołecznionych, przedsiębiorców i rolników indywidualnych.</p> <p>XIV. Consulting i doradztwo: Kształtowanie potrzeby korzystania z usług doradczych i consultingowych, opiniowanie i zatwierdzanie kierunków rozwoju systemu doradztwa, poszerzanie związków doradztwa z nauką i praktyką, czerpanie wzorców funkcjonowania doradztwa w wysoko rozwiniętych krajach.</p> <p>XV. Badania naukowe: Wdrażanie i upowszechnianie wyników badań naukowych do praktyki rolniczej [Wawrzyniak 2000], łączenie funkcji dydaktyczno-wychowawczych z funkcjami naukowo-badawczymi, tworzenie nowych katedr i zakładów doradztwa rolniczego w akademiach rolniczych i ekonomicznych.</p> <p>XVI. Przedsiębiorczość i działalność zespołowa: Możliwość ubiegania się o wsparcie finansowe ze środków publicznych, możliwość przejmowania przez grupy funkcji hurtu pierwotnego, wstępnego przetwórstwa i funkcji dystrybucji, zmiana mentalności rolników i odpowiednia polityka państwa.</p>
--	--

Źródło: opracowanie własne.

riów jakościowych i ilościowych. Skróconą i syntetyczną analizę ekonomiczną podsystemów agrobiznesu przedstawiono w tabeli 1, w której omówiono szanse i zagrożenia dla każdego z nich w ujęciu prospektywnym. Ze względu na ograniczoną objętość niniejszego opracowania ustosunkowano się do najważniejszych czynników jakościowych w każdym subsystemie agrobiznesu, które w sposób najbardziej znaczący warunkują jego funkcjonowanie i rozwój w przyszłości. Sektor agrobiznesu został poszerzony o dodatkowe subsystemy, które zdaniem autora w sposób coraz bardziej znaczący zaznaczają swoją obecność w jego funkcjonowaniu (rys. 1). Trudno byłoby nie zauważyć w dzisiejszym agrobiznesie subsystemu agroturystyki, czy prężnie rozwijającego się small biznesu, który jest osobno omawiany w naukach ekonomicznych. Szczęólnego znaczenia nabiera w dobie członkostwa unijnego rola badań naukowych, nauki, oświaty, szkolnictwa wyższego oraz doradztwa rolniczego. Wzorem krajów wysoko rozwiniętych w sektorze

Rysunek 1. Schemat sektora agrobiznesu i jego otoczenia w polskiej gospodarce w roku 2005
 Źródło: opracowanie własne.

agrobiznesu powinno się pomagać młodym przedsiębiorcom i rolnikom w sposób bardziej motywujący do podejmowania działalności gospodarczej we wszystkich jego podsystemach. Aby zostało to urzeczywistnione, koniecznym stało się opracowanie nowych strategii rozwoju najważniejszych subsystemów agrobiznesu, które warunkują jego nowoczesny rozwój. Pierwszy rok członkostwa naszego kraju w Unii Europejskiej udowodnił, że jesteśmy liczącym się krajem na rynku producentów żywności, a przed naszym krajem rozwijają się obiecujące perspektywy eksportowe. Należy zaznaczyć, że polski sektor agrobiznesu stanął do walki konkurencyjnej z nowoczesnym, wysoko rozwiniętym swoim odpowiednikiem, funkcjonującym od lat w każdym z dotychczasowych krajów członkowskich. Początkowa faza wchodzenia naszego agrobiznesu na rynki międzynarodowe dowiodła, że nie należy go wcale sytuować na straconej pozycji. Bardzo ważną kwestią jest właściwe wykorzystanie istniejących specyficznych zalet sektora polskiego agrobiznesu, które w przyszłości mogą okazać się znaczącymi w uzyskiwaniu przewag konkurencyjnych poszczególnych jego podsystemów. Za najważniejsze z nich należy uznać obecnie to, że:

- polską produkcję rolną cechuje brak stosowania dużej ilości środków chemicznych, przez co jej produkty posiadają wysokie walory ekologiczne,
- w naszym kraju istnieją duże zasoby ziemi rolniczej w porównaniu z krajami Unii Europejskiej, co umożliwia mniej intensywne jej użytkowanie [Sobiecki 2002] i wykorzystanie oraz nowoczesne zagospodarowanie zgodnie z zalecanymi unijnymi dyrektywami,
- na terenach wiejskich istnieją duże rezerwy niewykorzystanej siły roboczej, które są w stanie produkować towary wymagające zastosowania dużych nakładów pracy,
- w naszym kraju właściwie jest prowadzona polityka państwa pod względem obsługi administracyjnej i instytucjonalnej, istnieją zachęty w kierunku podejmowania działań inwestycyjnych oraz uruchamiane korzystne linie kredytowe,
- istnieje możliwość skorzystania ze środków finansowych funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na rozbudowę i rozwój gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw przetwórstwa rolniczego,
- zaistniały korzystne perspektywy polskich przedsiębiorstw sfery agrobiznesu w kontekście reformy wspólnej polityki rolnej [Firlej 2004],
- występują dobre nastroje na polskiej wsi i nadzieje związane z pełnym członkostwem unijnym [Wilkin 2005],
- istnieją możliwości stworzenia wizji działalności gospodarczej adekwatnej do przewidywanej w przyszłości [Firlej 2003],
- został określony status rolnika na podstawie wprowadzonej jeszcze w okresie przedakcesyjnym ustawy *o ustroju rolnym*,
- w naszym kraju wciąż utrzymuje się niska cena czynników produkcji (pracy i ziemi) oraz środków do produkcji rolnej,
- przyzwyczajono producentów rolnych do optymalnego gospodarowania, jak również osiągnięcia niewysokich korzyści finansowych,
- istnieją wciąż wysokie możliwości obniżenia kosztów produkcji,
- aktualnie utrzymuje się stabilna sytuacja finansowa gospodarstw rolnych, która dla jednych rolników jest satysfakcjonująca, a dla innych jest źródłem motywacji oraz umożliwia inwestowanie i rozwój,
- w agrobiznesie funkcjonuje duża liczba podmiotów gospodarczych różnej wielkości tworzących zróżnicowany i konkurencyjny rynek,
- w naszym kraju z reguły występuje niewielkie zadłużenie gospodarstw rolnych, gdyż aktualnie polscy rolnicy preferują kredyty z krótkoterminowymi spłatami,
- istnieje korzystna sytuacja i rozwój podsystemu małych i średnich przedsiębiorstw świadczących usługi w sektorze,
- występuje wysoka jakość płodów rolnych i przetworzonych produktów żywnościowych posiadających wysokie walory estetyczne i smakowe,
- w naszym kraju obowiązuje niski poziom opodatkowania rolników oraz możliwość wyboru ich zasad w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej,

- umacniają się bardzo dobrze funkcjonujące gospodarstwa rolne i przedsiębiorstwa sfery agrobiznesu, które jako liderzy rynku mogą służyć jako wzorce do naśladowania,
- umacnia się integracja pozioma (funkcjonalna) wśród rolników przez powstawanie grup producenckich i marketingowych oraz rozwija się produkcja i sprzedaż na rynkach międzynarodowych,
- istnieją i pojawiają się szerokie możliwości eksportowe polskich produktów żywnościowych.

Konkluzje

Opracowując powyższy temat autor zdawał sobie sprawę z szerokiej rozpiętości przedstawionego zagadnienia względem funkcjonowania wszystkich podsystemów sektora agrobiznesu. Zaprezentowana analiza ekonomiczna podsystemów sektora agrobiznesu może tylko ogólnikowo i w sposób jakościowy nakreślić złożoność zagadnienia i pobudzić do konstruktywnej dyskusji w zakresie modyfikacji definicji agrobiznesu oraz uszczegółowienia jego subsystemów. Moment włączenia naszego kraju do grona państw członkowskich Unii Europejskiej wymusił reorientację naszych instytucji i podmiotów gospodarczych w kierunku współpracy międzynarodowej oraz przyczynił się do pojawienia się bardzo interesujących możliwości w zakresie rozwoju wszystkich podsystemów sektora agrobiznesu. Dynamiczny wzrost gospodarczy, który wystąpił w roku 2004 stał się zaczynem jeszcze większego zaangażowania i funkcjonowania naszej gospodarki na międzynarodowych rynkach. Dokładne zapoznanie się z obowiązującymi dyrektywami, ich analiza i wykorzystanie pojawiających się szans może zaowocować wymiernym sukcesem ekonomicznym podmiotów gospodarczych sektora agrobiznesu w przyszłości.

Literatura

- Firlej K.** 2003: Oddziaływanie procesu zmian na funkcjonowanie wielkoobszarowych przedsiębiorstw rolnych. [W:] Skalik J., Zachowania organizacji wobec zjawisk kryzysowych. Katedra Projektowania Systemów Zarządzania Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław, 197-202.
- Firlej K.** 2004: Sytuacja ekonomiczna przedsiębiorstw sfery agrobiznesu w Polsce po przystąpieniu do Unii Europejskiej. [W:] Agrobiznes 2004, Sytuacja agrobiznesu w Polsce po przystąpieniu do Unii Europejskiej po redakcją S. Urbana. *Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej* we Wrocławiu, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Wrocław, 168-172.
- Fudaliński J.** 2002: Analizy sektorowe w strategicznym zarządzaniu przedsiębiorstwem. Antykwa, Kraków – Kluczbork, 145.
- Gieraszweska G., Romanowska M.** 1997: Analiza strategiczna przedsiębiorstwa. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 81.
- Sobiecki R.** 2002: Wyzwania konkurencyjne wynikające z globalizacji i integracji dla przedsiębiorstw sektora rolno – spożywczego. [W:] Przedsiębiorstwo wobec globalizacji i integracji po redakcją W. Szymańskiego, SGH, Warszawa, 201.
- Wilkin J.** 2005: Szansa na „wielkie pchnięcie”. *Rzeczpospolita* 24(7013), B4.
- Woś A.** 1998: Agrobiznes, Gospodarka Żywnościowa. Kompleks Gospodarki Żywnościowej. [W:] Encyklopedia Agrobiznesu. Fundacja Innowacja, WSSE, 14, 339.

Summary

The article presents the prospective analysis of Polish agribusiness sector, which sheds light on the condition of Polish agribusiness and its international potential in the preliminary phase of Poland's membership in the European Community. The economic analysis of the agribusiness subsystems shows both opportunities and threats the agribusiness sector is faced with, and, thus, helps to determine whether the sector can be attractive to companies and potential investors who are to shape its future development. An attempt has also been made to modify the already existing subsystems of the agribusiness sector since Poland's accession to the European Union has triggered the reorientation of institutions and economic units towards international cooperation, and contributed to new interesting opportunities in the area of agribusiness sector development.

Adres do korespondencji

dr Krzysztof Firlej
Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Katedra Podstaw Organizacji i Zarządzania
ul. Rakowicka 27, 31-510 Kraków
tel. (0 12) 293 51 97, e-mail: firlejk@ae.krakow.pl